

od nich (lovecké dávky), (str. 148—153), Lovečtí a lesničtí úředníci a služebníci v různých dobách v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (str. 154—241), Obory (str. 242—245), Bažantnictví (str. 246—249), Bobrovnictví (str. 250—253), Ochrana zvěře (str. 254—258), Lov (hon, honba) (str. 328—351), Sokolnictví (str. 358—363) a j.

Práce Chadtova jest neobyčejně pilná. Snesen je tu obrovský materiál, čerpaný z nejrozličnějších spisů i děl pramenných, ba i z archivů. Pouhý výčet pramenů a literatury zaujímá přes 8 stran. Kniha opatřena je na konci podrobným ukazatelem jmen osobních a věcných. *Karel Kadlec.*

Slovanské právo.

Dr. Przemysław Dąbkowski: Prawo prywatne polskie. Díl II. Lvov 1911. Stran X a 730.

V krátkém poměrně čase předkládá Dąbkowski druhý závěrečný díl svého velikého díla. První svazek (Srov. Sborník věd právních a státních XI. str. 149—151) obsahoval nauky všeobecné a právo rodinné, vydaný právě svazek druhý obsahuje právo dědické, práva věcná a právo obligační.

Právo dědické zahájeno jest výpočtem literatury o právu tom jednající. Teprve potom podává Dąbkowski hlavní zásady dědického práva polského. Některé jsou totožny se zásadami u primitivních národů vůbec platnými. Hlavní zásadou staršího práva polského jest, že pouze svazek krevní je podkladem práva dědického a to tak, že bližší vylučoval vzdálenějšího. Svazku tomu na roveň staví právo příbuzenstvo smlouvou uzavřené. Při tom jest rozdíl mezi věcmi nemovitými a movitými. Věci nemovité došly daleko větší pozornosti v právu dědickém nežli movité. Velmi často přihlíželo se v právu polském také k původu jmění a dělilo se dle zásady paterna paternis, materna maternis. Vedle pravidelného práva dědického zná právo polské sukcesse zvláštní.

Pravidelné právo dědické má podklad svůj buď v ustanovení zákonném, nebo v testamentě anebo ve smlouvě. Dědické právo ze zákona jest nejstarší a vyvinulo se ponenáhlu, když rodové zřízení se rozpadalo. V době přechodu zasahal rušivě do vývoje král (kníže), bera si prostě dědictví pro sebe. Proto dávala si později šlechta slibovati králem, že přenechá pozůstalost oprávněným dědicům. V původní podobě měli nárok na pozůstalost pouze synové, dcery mohly jen výbavu požadovati. Průběhem dalšího vývoje připuštěny i dcery, avšak pouze tehdy, nebylo-li synů, a když později i jiní příbuzní volání, žádných dědiců mužských. K věcem movitým však povolávány jsou ženy zároveň s muži. Ve XIII. století zná již polské právo representací. Pořádek dědiců byl ten, že především povolávání potomci zůstavitele, potom jeho sourozenci, na třetím místě ascendenti a na čtvrtém příbuzní poboční. Dělení uvnitř bylo velmi různé, dle toho, jednalo-li se o bona materna nebo paterna. Dědické právo manžela pozůstalého uznáno nebylo. Také neznalo polské právo nastupování a přihlašování se k dědictví. Jen odřící se dědic svého nároku mohl. Z dědictví vylučovala nezpůsobilost dědicova,

nevděčnost a vydědění. Díly dědické ustanovovaly se velmi různým způsobem. Zvláštní ustanovení byla o zbroji rytířské a ženské stroji. Odúmrtí spadala na krále.

Druhým důvodem dědickým byl testament. Starší právo polské formy testamentové neznalo. Později vyvinula se hlavně pod vlivem práva římského. Proto také hlavní zásady testamentárního práva polského kryjí se s římskými. Původně mohl se zřizovat testament pouze o věcech movitých, teprve později o nemovitých. Nebylo však pro existenci testamentu nutno, aby se v něm zřizoval universální sukcessor. Testovati se mohlo ve prospěch kohokoliv. Později však obmezováno testování ve prospěch osob duchovních, aby zabránilo se hromadění se statků v mrtvé ruce. Formy testamentu byly různé: veřejné (před králem, u soudu, u veřejného notáře), soukromé (před svědky), ústní nebo písemné. Z privilegovaných testamentů sluší uvést vojenský a na cestě nebo v cizině zřízený. Pro výkon testamentů bývali zřizováni vykonavatelé (executores). Testament mohl býti libovolně odvolán. Soudnictví testamentární náleželo ještě v XV. století nesporně duchovním soudům, od nichž teprve v XVI. století z větší části přešlo na světské.

Třetím důvodem dědickým byla dědická smlouva, která však valného rozšíření nedošla, a ponejvíce na manžele se obmezovala.

Zvláštní právo dědické bylo u poddaných, duchovních, ve věcech lenních, fideikommissních, v dědičných statcích královských a u včelařů.

V čelo pojednání o právech věcných klade autor vylíčení držby. Je z něho patrné, že později přejaty byly v celku zásady a ustanovení práva římského. Vlastnictví samo nekrylo se s pojmem římským. S různými názory hospodářskými měnil se i pojem vlastnictví. Dva vývoje jdou tu dle polského práva vedle sebe. V jednom vlastnictví společného rodu mění se ve vlastnictví jednotlivce, v druhém vlastnictví krále (knížete), který se považuje původně za vlastníka vsí země, přechází taktéž ve vlastnictví jednotlivce. Z obsahu vlastnictví vytýká Dąbkowski zvláště volnou disposici, braní požitků a dobývání věci od třetího. Volná disposice byla však v starší době obmezena různými právy rodu a knížete, na základě úmluv soukromých a ve prospěch zájmu veřejného. Předmětem byly jak věci movité, tak i nemovité. Při nemovitých zvláštní péče věnována byla rozhraničení a objezdu hranic či újezdu (equitacio). V starých polských osadách nabyt statek z jednotného kusu půdy, nýbrž z více částí, jen tam, kde kolonisace německá provedena byla, je statek jediný kus půdy. Věci movité a také stavení označováno bylo znakem vlastnickým. Pod tímž odstavcem zmiňuje se Dąbkowski dále také o prvních počátcích práva autorského v Polsku.

Jako zvláštní druhy vlastnictví uvádí Dąbkowski vlastnictví užitkové (dominium utile) a vlastnictví společné. Posléz jmenované jest původní formou vlastnictví u Poláků, která ve XII. století mizela. Ale až do XVI. století udržela se v obmezenějším významu mezi bratřími nedílnými a někdy i také strýci. Vlastnictví nabývá se především přivlastněním, a o tomto mluví se také při nabytí kořisti, práva pobřežního, nalezení vůbec a nalezení pokladu zvláště, zabrání země bez pána, lovu a rybolovu. Pod příbytek

shrnuje Dąbkowski tři případy: nabytí práva vlastnického změnou proudů řeky, vystavění budovy nebo zasetí na cizím gruntě a zpracování předmětu. Ze zákona se nabývaly v některých případech opuštěné domy a grunty. Odvozeným způsobem nabývalo se tradicí a to buď bezprostřední mezi oběma stranami aneb prostředkem osob třetích, zvaných litkupníci. Formality tradice prodělaly průběhem doby velmi mnoho změn. Z důvodů ztráty vlastnictví probírá Dąbkowski konfiskaci a vyvlastnění. Zvláštním způsobem upraveny byly poměry na horách, nabývání vlastnictví na zvěři, rybolov a chov včel.

Další oddíl věnován jest různým právům přímusovým. Sem náleží právo propinační neb přímus výšenku, dále přímus mlecí, přímus prevozu, přímus kupovati dřevo z lesů vrchnosti, přímus lazební, přímus valchování sukna a j.

V druhé části věcných práv podává Dąbkowski práva na věci cizí. Shledáváme se tam s vylíčením soukromoprávní stránky léna a emfiteuse, dále je tam superficies, práva služebnostní, vedle toho samostatně užívání, reální břemena a právo zástavní. V právu zástavním rozlišuje Dąbkowski pouze zástavu s držbou a bez držby, jak se druhdy lišilo, a zamítá dělení nyní obvyklé v právních dějinách na zástavu smlouvenou a soudní. V tom směru nelze s autorem souhlasiti, jeť vývoj obou těchto druhů od sebe podstatně odlišný. Po dějinách práva zástavního probírá autor povstání zástavy, právní postavení věřitele, změnu a zánik práva zástavního a zvláštní stat věnuje, jak přirozeno, postavení židů v právu tomto.

Poslední část práce (kniha pátá) věnována jest právu obligačnímu. Jako všude jinde ve středověkém právu, ani právo v Německu platné nevyjímajíc, je právo polské obligační také poměrně nejméně vyvinuté u srovnání s jinými obory práva soukromého. Také tam všude vliv římského práva je jasně patrný. Dąbkowski nejprve podává všeobecné nauky. Jedná se o podmětě (v tom zvláště o společné ruce), o předmětě a o způsobu povstání závazku (o smlouvě, deliktu, okolnostech a předpise zákonném, z nichž závazek vzniká). Utvrzování smluv dalo se buď na podkladě materiálním nebo éthicko-morálním. Do první skupiny patří zástava, závdavek, rukojemství v prvotním významu, podání ruky, list; do druhé skupiny patřilo zakletí se, přísaha, litkup, svědkové, přiznání se před vládcem aneb zápis soudní. Jako další způsoby utvrzení smluv uvádí Dąbkowski případy, kde slibuje se v sázku život, ležení, lání, pokuta peněžitá (poena vallata) a klatba. V dalším nalezneme výklad prostřednictví a smíru dle polského práva. Ze způsobů, kterými se obligační závazky končí, uvádí spisovatel splnění, konfusi, kompensaci a novaci. Převyšují-li závazky majetek, dochází ke konkursu. Zvláštní pozornost věnována evikci. Z práv retraktních zastoupeno jest v knize Dąbkowského právo retraktní rodu a sousedů, k tomu navázáno je právo předkupu.

V druhé části práva obligačního podány jsou jednotlivé smlouvy. V čelo položena jest záměna jako nejstarší forma smlouvy, kdy pravidelně plněno z ruky do ruky. Z ní později utvořuje se kup. Nájem jest buď nájem práce, nebo nájem díla nebo nájem věci. Pod nájem v širším slova smyslu zahrnuje

Dąbkowski však také zastoupení na základě mandatu a půjčku. Následuje darování, sklad, spolek, hra, vydražení a smlouva pojistná.

Obširný a pečlivě pracovaný rejstřík usnadňuje velmi užití obou silných svazků. Zdálo se nám důležitým poněkud obširněji dotknouti se bohatého obsahu knihy Dąbkowského, poněvadž v mnohém může velmi dobře posloužit studiu dějin našeho práva soukromého. Bohužel, u nás nejen že nemáme takové důkladné práce o dějinách českého práva soukromého, nýbrž nemáme ani naděje, že při velmi malém a kusém předpracování v dohledné době k zpracování celkovému by dojiti mohlo.

J. Kapras.

В. И. Синайскій: Необходимо ли намъ спѣшить съ изданіемъ гражданскаго уложенія и можемъ ли мы создать его въ настоящее время? Варшава 1911. Str. 1—29.

Přednášku v nadpisu uvedenou a v sezení právnického odboru varšavské historicko-filologicko-právnické jednoty dne 10. října 1910 konanou přihlásil se prof. Sinajskij mezi odpůrce osnovy nového občanského zákona ruského. Vnější popudem zdá se tu býti v čele přednášky otištěná noticka o znovuustavení zvláštního komitétu k posouzení osnovy a posudků jednotlivými ministerstvy k ní podaných (za předsednictví senátora H a s m a n a) Argumentace S-ho jest tato:

I. Řadu civilních kodexů v 18. stol. zahajuje Codex Maximilianaus v Bavořích (1756), za ním téměř po půl století následuje památný pruský Landrecht (1794) a pak dosti rychle občanské zákonníky: francouzský (1804), rakouský (1811), srbský (1844), saský (1863), kalifornský (1872), říšský německý (1896), švýcarský (1907) a ve stadiu dosud přípravném nalézá se uherský (od r. 1901). Anglie a Spoj. Státy americké zůstaly mimo kodifikační ruch, který však u hraric Ruska se nezastavil a vyvolal po neblahém projektu Speranského (otrocké parafrasi práva francouzského) přípravné práce k novému obč. kodexu (1882), jehož osnova (již ve třetí redakci) předložena býti má sborům zákonodárným.

II. Před zodpověděním otázky, má-li platné posud právo občanské na Rusi (*Svod*, sv. X., část 1) vystřídáno byti novým civilním kodexem, uvážiti dlužno:

1. že *Svod* již po 78 roků jest v platnosti, a ač je za nevolnictví vydán, dovedl udržeti se podnes;
2. jaké jsou nedostatky a vedle nich i přednosti *Svodu*?

III. O nedostatecích *Svodu* bylo již mnoho psáno i řečeno (zastaralost, neúplnost, kasuistika, nejasnost, jazyková těžkopádnost, nesoustavnost a nesamostatnost). Autor konceduje, že výtky tyto jsou oprávněny i vypočítav na str. 5—6 podrobněji jednotlivé nedostatky *Svodu* v oboru práva manželského, rodinného, poručenského, dědického, zvláště i věcného (není knih pozemkových) a také obligačního, resumuje takto:

1. Bezelstnost (dobrosověstnost) v právním obchodu chráněna jest nedostatečně a úskočnému obcházení zákona ponechána úplná volnost.
2. Zbytečným formalismem jest právní obchod spoután, aniž by tím zaručena byla bezpečná ochrana dobré víry a spravedlnosti.